

RANION (98) *part praet pass pf*

ranion (67), **raniony** (31).

a jasne (w tym 3 r. błędne znakowanie); -on (9), -ón (6) *SarnStat* (9:6); w formach złożonych o jasne. sg m N ranion (66), raniony (18); ~ (*attrib*) -ony (4); ~ (*praed*) -on (66), -ony (7); -ony *HistRzym*, *KmitaSpit* (2); -on : -ony *BibRadz* (3:1), *StryjKron* (1:3). ◇ G ranioného (1). ◇ D ranionému (5). ◇ A ranion(e)go (2). ◇ f N (*praed*) raniona (1). ◇ I ranioną (1). ◇ pl N m pers ranieni [zapis: -ani (1)]. ◇ D ranionym (1). ◇ A subst ranion(e) (2).

Składnia dopełnienia sprawcy: ranion od kogo, od czego (żywotne) (10) *FalZioł*, *BielKron* (7), *ModrzBaz*, *StryjKron*, *przez kogo SarnStat* (7), *z strony kogo* (1) *StryjWjaz*.

Sł stp s.v. ranić, Cn s.v. w tył raniony, Linde bez cytatu.

Zraniony, poraniony; vulneratus HistAl, PolAnt, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; sauciatus, saucius Mącz, Calep; vulneribus confectus Mącz (98) : Vulneribus confectus, Rániony. Mącz 511d, 369d, 511d; Descobinatus – Ranioni, zaczięti. Calep 310b; Sauciatus – Ranioni, okrwawioni. Calep 949a, 949a.

a. *Któremu zadano czymś ranę, który odniósł przewaźnie krwawe obrażenia, trafiony (zwykle w starciu zbrojnym, bitwie itp.; w tym: o zwierzęciu (1)) (90) : Ludziem świeżo ranionym lekarzstwo FalZioł *3b, V 46v, 47v, 48v, 111; HistAl B4; Nicolaus sskwarczan zeznal ys vidzial wielie ludzi kylasz kony kthorzi vyechali oth pana Marczyzna y wiechali do pana Rynyewskiego tam ze pan y pany ssa rzańiani [!] ZapWar 1558 nr 2686; LeszczRzecz A6; Y postrzelili ftrzelcy Krolá Iozyałzá/ á on rzekł do słuźebnikow swoich/ Znieście mię/ bom iest bárzo ránion. BibRadz 2.Par 35/23, 2.Par 18/33; [Tyberiusz] Vrzędnikow álbo Stároft nigdy nie odmieniał/ dowodząc tego przykładem Liźką ránioną/ ktora leżąc ná słońcu nie oganiała much od rány [by nie nadleciały inne, głodne]. BielKron 140; Potym gdy [cesarz] przeciw Perfom iechał walczyć/ [...] był ránion niewiedzyeć od kogo BielKron 157; gdy przyźło do szable ránion Zámplá BielKron 242v, 56v [2 r.], 58v, 59v, 86, 117v (24); KwiatKsiąż N; GórnDworz H7; Wapowski z Zborowskiego ftrony ránion/ zmarł StryjWjaz C4; w bitwie syny swoie wlytyki widział pobite/ sam też będąc ránion/ potym się swą ręką zabił. ModrzBaz 23v, 31; Calag 576b; Tąmże Iurgi Syn Swántoślávow mężnie się broniąc był rániony/ y poimány StryjKron 477, 442, 443 marg, 642, 652; która [świeca] gdy była zgálzoná/ Dziwiłz niewie áni może wiedzieć/ przez kogo w onéy zwádzie y roftérku był ráníon SarnStat 621; iefli kmieć będzie z wylaniem krwi álbo bárzo ráníon [si kmetho vulneratur JanStat 1091] SarnStat 653, 505, 621 [3 r.], 622, 623, 1171, 1174; KmitaSpit C2.*

ranion w co (1): w ten czás sie powádzili Węgrzy s Polaki/ gdzye Száfrániec ránion w twarz. *BielKron* 377v.

ranion czym (9): Kto polledniego dnia na sikonaniu Grudnia żelazem ranion będzie/ [...] wnet albo richło vmrze. *FalZioł* V 49; *RejPs* 102; *BibRadz* *Iob* 34/6; tām była porážoná od krolá Indiykiego y ránioná ftrzałą. *BielKron* 10, 68, 125, 126; *RejZwierc* 49v. Cf »ranion mieczem«.

W charakterystycznych połączeniach: strzałą ranion (7), *włocznia, żelazem; ranion w twarz; barzo ranion(y)* (8); *przez zwady i rozterku ranion; u szturmie ranion(y), przy robocie, w bitwie* (2), *w zagaszaniu [ognia], w zwadzie (i rozterku)* (2).

W połączeniach szeregowych (2): *RejPs* 102; A iefliby ná ten čás gdy nie ná vrzędzie swoim ieft/ [...] był vbit/ ránion álbo zábit/ tedy [...] *SarnStat* 1162.

W porównaniu (1): podam miecz moy w ręce iego [króla Babilonu]/ potnę ramię Faraonowe/ á będzie krzycał przed nim iáko ten ktory ieft rániony ná śmierć [*interfectus coram eo*]. *BibRadz Ez* 30/24.

Wyrażenia: »raniony na ciele« (1): Który pięćkroć rániony był ná swoim ciele/ Gdy łturmy/ gdy potkania czynił bárzo wiele. *KmitaSpit A4v*. [Cf też *Przen MurzHist O*.]

»ranion mieczem« (1): Plałtr bárzo dobri: gdi kto będzie ranion łtrzałá albo mieczem. *FalZioł V* 106.

»ranion(y) śmiertelnie, ná śmierć« = *interfectus PolAnt* [szyk 4:1] (4:1): *FalZioł V* 111; Gdy iuż w ofłátniey bitwie/ był ránion śmiertelnie/ Pytał iefli wygráli *RejZwierz* 34v; *BibRadz Ez* 30/24; *BielKron* 125v; Ale w tym boiowániu rycerz śmiertelnie był rániony/ á przethoż trzeciego dnia vmárl. *HistRzym* 105v.

Szereg: »ubit (a. zabit) a(l)bo ranion« (4): A gdzieby kto przy hánowániu tumultów mocą łprzećiwił łie tym vrzędóm/ á w tym byłby zábit ábo ranión/ tedy [...] *SarnStat* 120, 622, 1171, 1173. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

Przen: O cierpieniach duchowych (3) :

raniony czym (1): Saucius saevo amore, Okrutną miłością rániony. *Mącz* 369d.

ranion na czym (2): Poználem od tąd/ że^m ieft okrutnie ná woli ná ciele ranion/ że ani nadziei mieć/ áni zdrow być mogę *MurzHist O*; gdym poczuł/ zem ieft náfamym duchu/ ná famym fumnieniu/ i vmyfle ranion/ wnetem poznáł iżę iuż pomnie/ a iż odemnie Bóg dáry fwé niebiefkie bierze *MurzHist P*.

a. *W funkcji rzeczownika; vulneratus Modrz, JanStat; onustus vulneribus Modrz; percussus JanStat (10) :* *LibMal* 1544/88v; Gdyby kogo ziadł pies wściekły Albo robak iádowity/ Z ráków rzecznych mięło wydrzy A czyście ié zmlékiem zetrzy/ Dayże to pić ránionému *SienLek* 154; On rániony wciekł zarázem do bálwierzá/ żeby łobie ránę dał opráwić. *ModrzBaz* 31, 70v [2 r.]; áby ranny [...] iáko rychło będzie mógl vrzędowi Stárościému/ którykolwiek nablížey ránioného będzie/ álbo łádowi ziemfkiému oného powiátu [*rany*] pokazał *SarnStat* 616, 653, 1169, 1171, 1174.

b. *O częściach ciała: na którym utworzyła się rana (2) :* ktoby miał płucza ranione á plwał by krwią/ [...] łą ty ziarnka požiteczne *FalZioł I* 115c; [*wódka szafranowa*] żyły w zadku ociekłe albo ranione goij y oprawuie *FalZioł II* 12c.

Cf **RANIĆ**